

Atatürk, Müzecilik ve Ekslibris

Hasip Pektaş¹

1. GİRİŞ

Savaştan yeni çıkmış, ekonomik kriz içinde bocalayan, sosyal ve kültürel yönden sorunlar yaşayan bir toplumu çağdaş medeniyet seviyesine çıkarmak nasıl olacaktı? Atatürk, bu hedefe ulaşmak için kültür sanat alanında kapsamlı politikalar üretip, bunların uygulanmasının takipçisi olmuştur.

Bütün yaşamını vatan mücadelesine ve ülkenin ilerlemesine adayan Atatürk, devlet politikasında da kültür ve sanatın yerini önemsemiştir. Ülkemizdeki tüm uygarlıkların incelenmesi ve bunların korunması için 15 Nisan 1931 yılında Türk Tarih Kurumu'nu kurmuş, hatta sonraları çalışmaların kesintiye uğramaması için mirasının bir kısmını bu kuruma bırakmıştır. 23 Ocak 2023'deki Bursa konuşmasında Atatürk, *“İnsanların gelişmiş olmak için bazı şeylere ihtiyacı vardır. Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki bilimin gerektirdiği şeyleri yapmaz, itiraf etmeli ki o milletin çağdaşlaşmada yeri yoktur.”* diyerek sanatın çağdaşlaşmanın bir lokomotifi olduğunu vurgulamıştır. Atatürk, Türk Ulusunun yetenek ve kararının uygarlık yolunda durmadan ve yılmadan ilerlemek olduğunu bilen ve bunu çok önemseyen bir liderdi. 1 Mart 1923'te TBMM'de yaptığı bir konuşmada güzel sanatlara ilişkin görüşlerini açıklarken, *“Vatanın önemli merkezlerinde modern kitaplıklar, müzeler, konservatuarlar, güzel sanat sergileri kurmak gerekir.”* demiştir.

Geleceği kurgulamanın, bugünü doğru inşa etmenin yolu geçmişi iyi bilmekten geçer. Tarihi yaşatan müzeler bunu sağlayabilir. Müzeler, tarihin arşivi, laboratuvarı ve kütüphaneleridirler. 1998 yılı Uluslararası Atatürk Barış Ödülü'nün sahibi tarihçi Prof. Bernard Lewis, *“Geleceği görebilmek için tarihi bilmek çok önemli. Birey için hafıza ne ise, bir ulus içinde tarih odur.”*

¹ Prof. Dr., İstinye Üniversitesi, hasip.pektas@istinye.edu.tr, Orcid: 0000-0002-9301-3462

Tarihini çarpıtın bir toplum nörotik bir kişi, tarihini bilmeyen toplum ise hafızasını kaybetmiş bir insan gibidir” diyerek tarihin önemini vurgulamıştır. (Yıldızkuran, 2007)

Resim 1. Atatürk Ankara’da açılan bir sergideki heykeli incelerken. 1934. (<https://www.kozanbilgi.net/ataturkun-hayat-felsefesi.html>)

Resim 2. Mustafa Kemal Atatürk Dolmabahçe Sarayı’nın bir bölümünde açılan ilk Devlet Resim ve Heykel Müzesi’ni gezerken, ressam İbrahim Çallı’dan bilgi alıyor. (20.09.1937) (<https://kultur.istanbul/yasamindan-notlar-ve-eserleriyle-ibrahim-calli/>)

2. MÜZECİLİK

Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) tüzüğüne göre; “*Müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kar amacı gütmeyen, toplumun hizmetinde olan kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği destekler. Eğitim, keyif, yansıtma ve bilgi paylaşımı için çeşitli deneyimler sunarak etik, profesyonel ve toplulukların katılımıyla çalışır ve iletişim kurarlar.*” Müzeler, barındırdığı değerlerini gelecek kuşaklara aktaran kültürel kuruluşlardır. Dünya mirasının korunduğu yerlerdir. İnsani değerleri geliştirirler. (ICOM, 2023).

Türk müzeciliğinin temelleri 19. Yüzyılda atılmıştır. İlk müze 1846 yılında Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmet Paşa tarafından İstanbul’da Aya İrini Kilisesi’nde kurulmuştur. Sadrazam Ali Paşa (1815-1871) müzeyi yeniden düzenleyerek Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) adını vermiştir. 1872 yılında ise Çinili Köşk’e taşınmıştır. 1881 yılında Osman Hamdi Bey Müze Müdürlüğü’ne getirilmiş ve Türk müzeciliği için yeni bir dönem başlamıştır. 1884 yılında yeni bir Asar-ı Atika (Eski Eserler) Nizamnamesi hazırlanmış ve eski eserlerin yurt dışına çıkarılması yasaklanmıştır. Osman Hamdi Bey Çinili Köşk’ün bahçesine İstanbul Arkeoloji Müzesi’ni yaptırmış ve O’nun döneminde, 1902 yılında Konya’da, 1904 yılında Bursa’da müzeler kurulmuştur. Osman Hamdi Bey’in 1910 yılında ölümünden sora yerine kardeşi Halil Ethem Bey getirilmiştir. Halil Ethem Bey özellikle Anadolu müzelerinin gelişmesine katkıda bulunmuş, Türk İslam Eserleri (1914), İstanbul Şark Eserleri Müzesi (1925) O’nun zamanında kurulmuştur.

Modern müzeciliğin misyonu, toplumu eğitmek, sosyal ve kültürel açıdan gelişmesini sağlamaktır. Eğitimde etkin olarak kullanılırsa hayal gücünü ve yaratıcılığı geliştirirler. Müzeler, ülke tanıtımına da ciddi katkıda bulunan kurumlardır. Merakı körükleyen, toplumsal gelişime katkı sağlayan müzelere sadece devletin değil, herkesin sahip çıkması gerekir. (Önder, 2009)

Son yıllarda çağdaş müzecilik anlayışı ve gösterilen gayretler sonucu Türk müzeciliği dünya müzeleri ile boy ölçüşecek duruma gelmiştir. Avrupa Müze Forumu’nun (The European Museum

Forum) her yıl düzenlediği yarışmada Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin 1997 yılında "Avrupa'da Yılın Müzesi" ile ödüllendirilmesinin yanı sıra, İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi-Mansiyon, İstanbul Arkeoloji Müzeleri-Avrupa Konseyi Özel Ödülü, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi-Mansiyon, Antalya Müzesi-Mansiyon, ile ödüllendirilmişlerdir. Bu da bize Türk müzeciliğinin geldiği noktayı göstermektedir. Aynı yarışmada özel müzelerden Sadberk Hanım Müzesi-Mansiyon, Rahmi Koç Endüstri Müzesi-Özel Müze Ödülü, Edirne Sağlık Müzesi ise Avrupada Yılın Müzesi ödülü ile ödüllendirilmiştir.

Günümüzde arkeoloji ve etnoğrafya müzelerinin yanı sıra özel müzelerle de sayıları gün geçtikçe artan Türk müzeciliği, sadece eserlerin sergilendiği depolandığı soğuk mekanlar olmaktan çıkmış, halkın eğitimi için ulusal ve uluslararası konferansların, seminerlerin yapıldığı, çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerin düzenlediği, sergilerin açıldığı, bilimsel kazı ve yayınların yapıldığı; Ülkemiz tanıtımına katkıda bulunan eğitim ve kültür kurumları haline gelmiştir.

3. KÜLTÜR ANTROPOLOĞU ATATÜRK

"Bir vatanın sahibi olmanın yolu, o topraklarda yaşamış tarihi olayları bilmek, doğmuş uygarlıkları tanımak, sahip olmaktan geçer." diyen Mustafa Kemal Atatürk'ün, Türk kültürü, Türk tarihi ve sanatına verdiği önemledir ki, tarih ve kültürün maddi belgelerinin toplandığı ve sergilendiği müzelere büyük ilgi göstermiş, birçoklarının kurulmasını bizzat sağlamıştır. Tarihi eski yapıların korunması ve onarımı, Anadolu'da arkeolojik milli kazıların başlatılması, müze ve tarih uzmanlarının yetiştirilmesi, bunları yetiştirecek fakültelerin açılması, Türk tarihinin, Türk dilinin bilimsel araştırmaları ve bunları yapacak kurumların kurulması Atatürk'ün yakın ilgisi ve sevgisinin eseridir. (Karahana, 2020).

Resim 3. Atatürk İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde, eserler hakkında müdür Tahsin Öz Bey'den bilgi alıyor. (10 Şubat 1933)(<https://isteaturk.com/Kronolojik/Tarih/1933/2/10/Mustafa-Kemal-Ataturk-Istanbul-Topkapi-Arkeoloji-Muzesinde-eserler-hakkinda-mudur-Tahsin-Oz-Beyden-bilgi-aliyor-10021933/2>)

Atatürk'ün, planından yapımına kadar her türlü işleriyle yakından ilgilendiği Ankara Etnografya Müzesi, ölümünden Anıtkabir'e götürülünceye kadar 15 yıl süre ile Atatürk'ü bağrında misafir etmenin mutluluğuna ermiştir. Bugün müzenin iç avlusunda mermere kazılmış şu kitabe okunur: *“Burası, 10 Kasım 1938'de sonsuzluğa ulaşan Atatürk'ün 21 Kasım 1938'den 10 Kasım 1953'e kadar yattığı yerdir.”* Türk müzeleri ve müzecileri ona şükran ve minnet borçlarını Atatürk'ü bağrılarına basmakla ödemeye çalışmışlardır. (Önder, 1989).

Büyük Taarruz'dan hemen sonra Yunanlıların İzmir'i ateşe verdiği günlerde, Amerikan Konsolosluğu, İzmir Lisesi ambarlarında korunan Sard kazısı eserlerini 56 sandığa yerleştirerek bir gemi ile New York'taki Metropolitan Müzesi'ne göndermiştir. Zaferden hemen sonra, Atatürk'ün emriyle Müzeler Müdürü Halil Edhem Eldem eserlerin iadesi konusunda ciddi girişimlerde bulunmuş, uzun yazışmalar sonunda 53 sandık eski eser, 1924 yılında Türkiye'ye geri gönderilmiştir. (Önder, 1989).

Tarihe sahip çıkmanın önemine inanan, hatta bunun eğitimini önemseyen bir lider olarak Mustafa Kemal Atatürk'ün, Konya gezisi sonrası ; 21 Şubat 1931 tarihinde devrin başbakanı İsmet İnönü'ye çektiği telgrafi hatırlatmakta yarar var.

“Başbakanl İsmet Paşa Hazretlerine

Son tetkik seyahatlerimde değişik yerlerdeki müzeleri ve eski sanat ve medeniyet eserlerini de gözden geçirdim.

1. İstanbul'dan başka Bursa, İzmir, Antalya, Adana ve Konya'da mevcut müzeleri gördüm. Bunlarda şimdiye kadar bulunabilen bazı eserler muhafaza olunmakta ve kısmen de yabancı uzmanların yardımıyla tasnif edilmektedir. Ancak memleketimizin hemen her tarafında benzersiz gömüler halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin ilerde tarafımızdan meydana çıkarılarak ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap bir hale gelmiş olan yapıların korunması için Müze Müdürlüklerine ve kazı işlerinde kullanılmak üzere Arkeoloji uzmanlarına kesinlikle ihtiyaç vardır. Bunun için Milli Eğitim tarafından yurtdışına eğitime gönderilecek öğrencilerden bir kısmının bu şubeye ayrılmasının uygun olacağı fikrindeyim.

2. Konya'da asırlarca devam etmiş ihmaller sebebiyle büyük bir harabe halinde bulunmalarına rağmen sekiz asır evvelki Türk medeniyetinin hakiki mimari şaheserleri sayılacak kıymette bazı yapılar vardır. Bunlardan bilhassa Karatay Medresesi, Alâeddin Câmii, Sahip Ata Medrese Camii ve Türbesi, Sırçalı Mescit ve İnce Minareli Cami derhal ve çabuk restore edilmelidir. Bu tamirin gecikmesi, yapıların bütünüyle mahvolmasına neden olacağından öncelikle asker işgalinde bulunanların tahliyesinin ve tümünün uzman kişiler gözetiminde tamirinin temin buyurulmasını rica ederim.” (Önder, 1989).

Atatürk, Sakarya Meydan Savaşı sırasında (23 Ağustos-13 Eylül 1921), Savaşın kazanılacağına ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulacağına o kadar inanıyordu ki, Ankara'da, bugünkü Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin nüvesini oluşturan Eti Müzesi'nin kurulmasının talimatını

vermiştir. Bu, işgal güçlerine “*Biz müzemizi de kurduk bir ulus olarak geliyoruz. Bu toprakların geçmişi de geleceği de bizimdir*” mesajını içerir. Aynı zamanda müzelerin ülkenin kalıcılığında ne denli önem taşıdığına iyi bir örnektir. (Yıldızdoğan, 2007).

Her fırsatta tarihi yerleri ve müzeleri ziyaret eden Atatürk, 1929 yılında Sultan Ahmet Camii’nin restorasyonunu inceler ve onarımın çabuklaştırılmasını ister. Bu sırada Ayasofya’nın harap halini görür. Avlusu parsellenmiş kahvehane olarak işletilmekte, çatısında güvercinler uçmaktadır. Binayı Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlayarak müze olmasını sağlar ve “...*Haçlı artıklarının her devirde tamahını çeken Ayasofya’yı müze yapıp ilim alemine hediye ediyoruz...*” der. 324-327 yılları arasında yapılan Ayasofya 911 yıl kilise, 481 yıl cami olarak kullanıldıktan sonra, 1934 yılından 2020 yılına kadar en çok ziyaretçisi olan müzelerden biri olarak hizmet vermiştir. (Önder, 1989).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre; Türkiye’deki müze sayısı, 2021’de bir önceki yıla göre yüzde 5,1 artarak 519’a ulaştı. Müzelerin 210 tanesi Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde, 309 tanesi ise özel müze kategorisinde yer aldı. Ören yeri sayısı ise 143 oldu. Ancak 2023 yılı itibari ile Kültür ve Turizm Bakanlığı denetimindeki özel müze sayısı 364’e yükselmiştir. (TÜİK, 2022).

Atatürk, kültür ve sanata sahip çıkmakla kalmayıp, ülkenin modernleşmesinin laik eğitimden geçtiğini, bunun için bireylerin hayat görüşü ve davranışlarıyla modernleşmeye yönelmeleri gerekliliğini her zaman vurgulamıştır. Atatürk; 1925’de demiştir ki; “*Medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı; fikriyle, zihniyle medeni olduğunu ispatlamak zorundadır.... Aile hayatıyla, yaşayış tarzıyla medeni olduğunu göstermek zorundadır*”. (İnalçık, 1988).

“*Medeniyet öyle bir kuvvetli ateştir ki ona ilgisiz kalanları yakar mahveder.*” diyen Atatürk, ülkeyi ileri uygarlık düzeyine çıkaracak toplumsal aydınlanma hareketi olan Türk Devrimlerini gerçekleştirmiştir. Atatürk, daha öğrencilik yıllarında yabancı dilini geliştirmiş, böylece okuma alanını genişletmiş, düşünürlerin yapıtlarını okuyarak tarih bilgisini artırmıştır. Batı toplumlarının

düşünsel gelişmeyle ilerlediğini anlamıştır. Toplumun düşüncesinin ancak eğitimle değişebileceğini bildiğinden, yeni Türkiye'nin kuruluşunda laik, bilimsel eğitimi öne çıkararak devrimleri gerçekleştirmiştir. (Ardıç, 1990).

Atatürk'ün “*Kendiniz için değil, bağlı bulunduğunuz ulus için elbirliği ile çalışınız. Çalışmaların en yükseği budur.*” sözünü bir ilke olarak kabul edip, ülkemize, kültür ve sanatımıza önemli bir katkı olacağı da düşünülerek; 1980'li yıllardan bu yana tanıtılmaya çalışılan “Ekslibris” sanatı ile ilgili bir müze kurulmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın denetimindeki 364 özel müzeden biri olarak “İstanbul Ekslibris Müzesi”nin süreci ve öncesinde de “Ekslibris” konusu da burada paylaşılacaktır.

4. EKSLİBRİS

Ekslibris, kitap sahibini tanıtan, onu yücelten bir sanat dalıdır. Kitapseverlerin kitapların iç kapağına yapıştırdığı; üzerinde adlarının ve değişik konularda resimlerin yer aldığı küçük boyutlu baskıresimlerdir. Sözcük olarak ...'nın kitaplığından, ...'nın kütüphanesinden anlamına gelir. İngilizler bookplate olarak kullanırlar. Ekslibris, kitabı ödünç alan kişiyi geri getirmesi konusunda uyarır. Kitabın kitabın tapusu denilebilir. (Pektaş, 2017).

Resim 4. Bir kitap kapağının içine mülkiyet işareti olarak yapıştırılmış ekslibris

Ekslibris, önemli bir iletişim aracıdır. Bir ihtiyaç grafiği olarak doğmasına karşın, estetik kaygılarla yapılan özgün çalışmalardır. Sanatı, tasarımı insanın elleri arasına, kitapların içine kadar getirir, büyüleyici sıcaklığını hissettirir. Ekslibrisler, yaşayan kişi veya bir kurum için sipariş ile yapılır, onların özelliklerini yansıtır. Ölmüş birinin anısını için de olsa ekslibrisi kullanacak kişi adına yapılır. Yaratım sürecine bakıldığında resim sanatının tüm olanaklarının kullanıldığı görülür. İşlevsel yanına bakıldığında ise bir grafik tasarım ürünüdür.

Ekslibrisin ilk ve en eski örneğinin M.Ö. 1400 yıllarında bir fayans üzerine yapıldığı ve Mısır kralı III. Amenhophis'in kitaplığını koruduğu bilinmektedir. Kağıt üzerine ilk ekslibris, 1450 yıllarında "İgler/kirpici" takma adıyla bilinen Alman papaz Johannes Knabenberg için yapılan ve çayırdaki çiçekleri ısırarak bir kirpinin resimlendiği ekslibristir. El yazması kitaplar döneminde, o dönemin devlet ya da din adamına elle yazılmış bir kitap verileceğinde, iç kapağına etiket konulması düşünülmüştür. Matbaa ile birlikte kitaplar çoğalınca, orta ve zengin sınıf da ekslibris yaptırmaya başlamıştır. Aralarında Dürer, Kokoshca, Klee, Picasso gibi ünlü sanatçılar, dönemlerinde ekslibris de yapmışlardır. Gerçek anlamda ekslibrisler matbaanın icadıyla ve kitapların yaygınlaşmasıyla ilgi çeker olmuştur. Sonraları sadece kitaplara yapıştırmak için değil, değiş-tokuş ve biriktirme objeleri olarak da kullanılmıştır.

19. yüzyıldan sonra ekslibris dernekleri, müzeleri kurulmuş, bültenler, kitaplar yayımlanmaya, yarışmalar yapılmaya başlanmıştır. Dünyada 10 ekslibris müzesi vardır. Danimarka'da Frederikshavn, Almanya'da Gutenberg, Belçika'da Sint Niklaas, Rusya'da Moskova, İtalya'da Mediterraneo, Çin'de Shanghai, Fransa'da Nancy Kütüphanesi, Bulgaristan'da Ekslibris Merkezi, Ukrayna'da Odessa Lewych ve Türkiye'de İstanbul Ekslibris Müzesi sayılabilir.

Baskiresimler gibi ekslibrislerin de çoğaltılması ve numaralandırılması gerekir. Uzun kenarının 13 cm.'den büyük olmaması önerilir. Ekslibrisleri çoğaltmak için gravür baskı (C3), ağaç baskı (X2), linolyum baskı (X3), litografi baskı (L), serigrafi baskı (S), ofset baskı (P7), fotoğraf (P8), bilgisayar destekli tasarım (CGD) gibi teknikler kullanılmaktadır. Son zamanlarda mühür şeklinde ekslibris de tasarlanmaktadır.

Türkiye ekslibrisi batıdan alınmış kitaplarla tanınmıştır. Ekslibrisli kitaplar, Avrupadaki ikinci el satışlarla ülkemize gelmiş, kitap sahipleri öldüğünde ise yakınları, kütüphanelere bağışlamış veya sahaflara satmıştır. Süleymaniye, Milli Kütüphane ve Boğaziçi gibi önemli kütüphanelerde çok sayıda ekslibrisli kitaplara rastlanmaktadır. Türkiye’de adına gerçek anlamda ilk ekslibris yaptıranların, o dönemin yabancı uyruklu kitapseverleri olduğu söylenebilir.

Osmanlılar döneminden kalma el yazması ve basılmış kitaplarda görülen mühürler, birer mülkiyet işareti olarak kabul edilse de ekslibris değildir. Özgün kaligrafileri ile ait oldukları kişilerin arması veya logosu olarak işlevi yerine getirmişlerdir.

Ülkemizde 2000’li yıllardan bu yana, özellikle de güzel sanatlar eğitimi veren kurumlarda ekslibris yapan gençler yetişmeye başlamıştır. Ekslibris tasarımı 7 üniversitede ders olarak okutulmaktadır. Ekslibris konusunda 26 Lisansüstü tez yapılmıştır. Ortaöğretimde bu alana ilgi duyan öğretmenler öğrencilerine ekslibris de yaptırmaktadır. Üniversiteler, belediyeler ekslibris yarışmaları düzenlemektedir. Ekslibrise ilgi giderek artmaktadır. Artık sanatçılar kişisel sergiler açmakta, uluslararası yarışmalarda ödüller almaktadır. Eksikliği hissedilen şey ekslibris koleksiyonculuğudur.

1997’de Ankara’da kurulan Ekslibris Derneği, etkinliklerine artık İstanbul’da devam etmektedir. İstanbul Ekslibris Derneği, 15 büyük kentimizde, 8 farklı ülkede ekslibris sergileri açmıştır. 5 uluslararası ekslibris yarışması düzenlemiştir; 2010’da İstanbul’da 40 ülkeden 280 kişinin katıldığı 33. FISAE Uluslararası Ekslibris Kongresi’ni organize etmiştir.

Türkiye’de ilk Ekslibris Müzesi, 2008 yılında İstanbul’da Prof. Dr. Süleyman Saim Tekcan’ın himayesi ile İMOGA Grafik Sanatlar Müzesi bünyesinde kurulmuştur. Daha sonra İMOGA’dan çıkarılan ekslibris koleksiyonu, Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Hasip Pektaş’ın ofisinde uzun süre korunmuştur. Müze, 2014 yılında Işık Üniversitesi’nin değerli Rektörleri Prof. Dr. Nafiye Güneç Kıyak ve Prof. Dr. Şirin Tekinay’ın ilgi ve destekleriyle Işık

Üniversitesi'nde ikinci defa oluşturulmuştur. İstanbul Ekslibris Derneği'nin bu değerli koleksiyonu Maslak'taki Güzel Sanatlar Fakültesi'nde sergilenmiştir. Kültür Bakanlığı'nın onayını almak için hazırlıklar da yapılmış fakat resmi müze kimliğini kazanamadan rektörler görevlerinden ayrılmışlardır. Sonraki yönetimin ilgi göstermemesi ve İstanbul Ekslibris Derneği Başkanı da olan Prof. Dr. Hasip Pektaş'ın da üniversiteden ayrılması üzerine koleksiyon, 2017 yılında dernek yönetim kurulu kararı ile üniversiteden çıkarılmıştır.

İstanbul Ekslibris Müzesi, 2019 yılında sanatsever iş insanı ve Selçuk Ecza Holding A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı M. Sonay Gürgen'in himayesinde ve Selçuk Ecza Holding bünyesinde üçüncü defa ve kalıcı olarak kurulmuştur. İstanbul Ekslibris Müzesi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 15.09.2020 tarih ve 60960384-151.01.01-E.680776 sayılı onayı ile Özel "Ekslibris Müzesi" statüsüne kavuşmuştur.

Selçuk Ecza Holding, ilaç sektöründeki geniş hizmetleri yanında yaptırdığı binalar ile eğitime, kültür merkezleri ile kültüre değerli katkılar vermektedir. Selçuk Ecza Holding, bu toplumsal sorumluluk bilinciyle 2018 yılında da ekslibris sanatına önemli bir katkıda daha bulunmuştur. Holding, Prof. Dr. Hasip Pektaş'ın öncülüğünde "eczacılık, ilaç ve insan sağlığı" konulu uluslararası ekslibris yarışmasına da ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Görsel Sanatlar ve Görsel İletişim Tasarımı Bölümü Başkanı Prof. Dr. Senih Çavuşoğlu ve Polonya Katowice Silesia Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Krzysztof Marek Bak işbirliğinde 2019 yılında gerçekleşen Spirit Uluslararası Ekslibris Yarışması'na ve Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi'nin 2021 yılında gerçekleştirdiği Uluslararası "Derviş" Yunus Emre Ekslibris Yarışması'na gelen ekslibrislerin birer kopyası müzeye bağışlanmıştır. Son olarak 2022 yılında İstinye Üniversitesi, Selçuk Ecza Deposu ve İstanbul Ekslibris Derneği'nin birlikte düzenlediği 5. Uluslararası Ekslibris Yarışması'na 36 ülkeden 452 sanatçının gönderdiği 1.170 ekslibris ile müzeye ekstradan bağışladıkları 550 ekslibris müzenin koleksiyonunu zenginleştirmiştir.

Resim 5. İstanbul Ekslibris Müzesi'nden bir görünüm.

Dünyadaki 10 müzeden biri olarak kurulan İstanbul Ekslibris Müzesi, Selçuk Ecza Deposu'nun ve İstanbul Ekslibris Derneği'nin katkılarıyla elbette yaşayacak; ülkemizde ekslibrisin tanınması, yaygınlaşması ve gelişmesi bağlamında bir kültür merkezi olacaktır. Bu küçük ekslibris koleksiyonu ile 250 kitap, katalog ve 27 tez ekslibris hakkında araştırma yapanlara kaynaklık edecektir.

İstanbul Ekslibris Müzesi'nin amaçları şunlardır:

1. Kültürel mirasımızı oluşturmak, o mirası korumak ve sanatseverlerin ekslibrise kolayca ulaşabilmesi sağlamak.
2. Müze koleksiyona yeni ekslibrisler ekleyerek büyütmek.
3. Türkiye'nin her düzeydeki eğitim kurumundan öğrencilerin müzeyi ziyaret ederek atölye çalışmalarına katılıp, bu sanatın yeni temsilcileri olabilmelerini sağlamak.
4. Uluslararası ekslibris yarışmalarına hazırlanmakonusunda sanatçı ve tasarımcılara destek olmak.
5. Ekslibrisi öğrenmek, uygulamak ve değerlendirmek isteyenlere yönelik seminerler/konferanslar vermek, ilgilenenlere yönelik atölyeler yapmak.
6. Ekslibris sanatının tanınması, yaygınlaşması için çaba göstermek.

Müzedeki Kitap Listesi: <http://www.aed.org.tr/tr/kitaplar-2/>

Müzedeki Katalog Listesi: <http://www.aed.org.tr/tr/kataloglar-2/>

Online Yarışma Katalogları: <http://www.aed.org.tr/tr/awesome-dialymotion-post-2/>

5. SONUÇ

Müzeler, toplumsal hafızalardır. İnsanların medeniyetlere ulaşmasını sağlayan, kültürü geleceğe taşıyan zenginliklerdir; insanlığa katkıları saymakla bitmez. Yurtdışına çıktığımızda aklımıza ilk gelen şey görebileceğimiz müzeleri araştırmaktır. Bulduğumuz ülkenin kültürünü tanımak, tarihini öğrenmek isteriz. Ülkemize gelen yabancıların da görmek istedikleri şeyler, zenginliklerimiz, farklılıklarımızdır. Müzeler, sadece kendi medeniyetimizi anlamamıza değil, başka toplumların da bizi anlamasına katkı sağlar. Müzeler, kültürler arasındaki en önemli iletişim kanallarından birisidir.

Mustafa Kemal Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın zor koşullarında bile ülkemizin tarihi zenginliklerini görerek ona sahip çıkılmasının önemine inanmış, müzeciliği teşvik etmiş, ilgilileri de yönlendirmiştir. Atatürk, toplumun geleceğini oluşturmasının kültür sanata sahip çıkarak gerçekleşeceğine inanmıştır. İşte bu anlayıştan hareketle bugün de kültürel zenginliklerimizi sahiplenip, koleksiyonculuğu teşvik ederek müzeciliğe dikkat çekmek gerekir. Müzeler toplumun her kesimi için ve özellikle çocuklarımız için birer kültürlenme, aydınlanma yuvalarıdır. Estetik beğenin geliştiği, bilinmeyenlerin öğrenildiği, yaşama dönük kazanımların elde edildiği çekim alanlarıdır. Müzelerin yeni nesillere bırakacağımız hazineler olması yanında ülke tanıtımında da etkin rolü vardır.

Son yıllardaki Covid-19 salgını müzelere ulaşmayı olumsuz yönde etkilese de sanal müzecilik önem kazanmaya başlamıştır. Müzelerin eserlerini, koleksiyonlarını sanal dünyaya da taşımaları gerekmektedir. Müzeler, toplumun ilgisini çekmek, araştırma duygusunu geliştirmek için çeşitli etkinlikler de düzenleyebilirler. Seminer, workshop, yarışma ve sergilerle, hatta gündüz çalışanları düşünerek akşam gezileri ile ilgi diri tutabilirler. Elbette müze konusunda toplumu bilinçlendirmek için kitap, gazete, dergi, televizyon ve sosyal medyaya da önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKÇA

Ardıç, K. (1990). Atatürk ile Çağdaşlaşmak. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 18.
<https://isteaturk.com/g/icerik/Ataturk-ile-Cagdaslasmak/188> internet adresinden 30.01.2023 tarihinde edinilmiştir.

İnalçık, H. (1988). Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi. *Belleten Türk Tarih Kurumu Dergisi*. 204, 985-992. <https://belleten.gov.tr/tam-metin/2055/tur> internet adresinden 02.02.2023 tarihinde edinilmiştir.

Karahan, S. (2020). Atatürk Döneminde Müzecilik. <https://www.hotelrestaurant.com.tr/genel/aturk-kulturel-mirasa-bakisi/> internet adresinden 03.02.2023 tarihinde edinilmiştir.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2022, 7 Eylül). *Kültürel Miras*, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kulturel-Miras-2021-45687> internet adresinden 04.02.2023 tarihinde edinilmiştir.

ICOM (The World Museum Community). *Museum Definition*. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> internet adresinden 03.02.2023 tarihinde edinilmiştir.

Önder, M. (1989). Atatürk ve Müzeler. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 16, 63-74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aamd/issue/54859/751080> internet adresinden 01.02.2023 tarihinde edinilmiştir.

Pektaş, H. (2017). *Ekslibris* (4. Baskı). İstanbul: İstanbul Ekslibris Derneği Yayınları.

Yıldızturnan, M. (2007). Atatürk ve Müze. *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı*, 309-324. <https://isteaturk.com/g/icerik/Ataturk-ve-Muze/1547> internet adresinden 06.02.2023 tarihinde edinilmiştir.